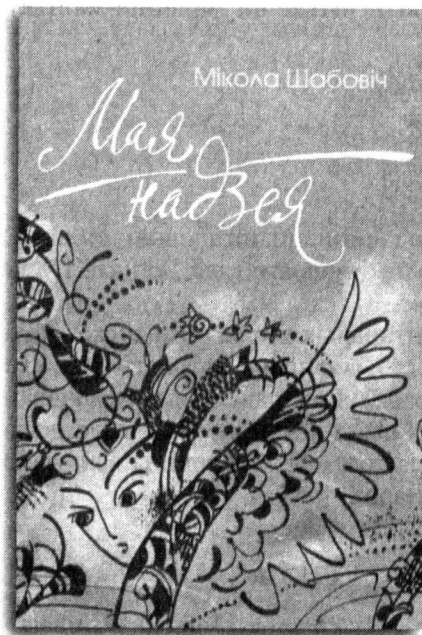

«ПЕСНЯ ДВУХ СЭРЦАЎ, ШТО ЗВЕДАЛІ РАДАСЦЬ ЛЮБОВІ...»

Мікола Шабовіч. **Мая надзея.** Вершы. Мастацкая літаратура, 2006.

Сярод вечных тэм сусветнай паэзіі тэма кахання займае самае пачэснае месца. Адлюстравачь гэтае пачуццё па сіле толькі паэзіі. Не знойдзецца, бадай, ніводнага знакамітага ці нават пачынаючага паэта, які б не паспрабаваў паказаць

чалавечае жыццё праз бясконца-пачуццёвую, чыстую сілу кахання. Мабыць, гэта адбываецца таму, што паэты самі на працягу ўсяго жыцця знаходзяцца ў стане закаханасці ва ўсё прыгожае, узвышанае: у навакольны свет, жанчыну, якая дала жыццё, і жанчыну, якая падарыла ўзнёслае пачуццё палёту, азарэння. Менавіта паэтам дадзена Богам уменне раскрыць у мастацкім слове тэма пачуцці, якія ў звычайным жыцці не паддаюцца апісанню. Але ж да нашых дзён тэма кахання не вычарпана, не знойдены адназначны адказ на пытанне, што ж такое гэтае таёмнае чалавечае пачуццё. А яно разнастайнае і шматаблічнае, у кожнага сваё, і кожны яго разумее па-свойму. Паэтычная класіка сцвярджае, што ўсё пачынаецца з кахання. Але ніхто не раздзеліць з вамі адказнасць за ваша асабістае жыццё. Ніхто не зможа закрыць вам вочы, калі яны іскрацца пяшчотай побач з каханым, ніхто не паспачувае, калі каханне будзе прыносіць не толькі асалоду. Нягледзячы на адмоўны

жыццёвы вопыт, душа працягвае імкнуцца да кахання таму, што ў самоце нельга быць шчаслівым. Як сказаў Мікола Шабовіч у вершы «Не цурайся майго даверу...», які ўвайшоў у яго новы паэтычны зборнік «Мая надзея», выдадзены ў выдавецтве «Мастацкая літаратура»: «Нават птушцы й лясному зверу // Так нялёгка, калі без пары».

Паэт на працягу ўсёй сваёй творчасці не здарзіў тэме кахання і застаецца яе верным рыцарам. Уславіць жанчыну як найцудоўнейшую, найвыдатнейшую зямную істоту, абагавіць яе як цуд незямны — у гэтым, відаць, найвышэйшая місія М. Шабовіча. Паэт жыве сярод нас і піша пра нашу сучасніцу, беларускую жанчыну, паказваючы яе ўнутраны свет, прыгажосць і розум, чысціню і шчырасць. Яго рукой водзіць лёс: «Ты нараджаеш рыфмы і радкі, // Ё тваім паглядзе яснаспевіць лета. // О, як крануцца мне тваёй рукі, // Мая Джаконда і мая Джульета?!» Ёсць у Міколы Шабовіча ў гэтай кнізе, як і ў ранейшых, сыноўнія прызнанні ў

любаві да Радзімы: «Бацькоўская зямля! Я сын тваіх абшараў. // Табе мой ціхі верш, сыноўні мой паклон»; многа прысвячэнняў малой радзіме — Мядзельшчыне, куды нязменна цягнуцца яго думкі: «Толькі ты мне і сілу, і веру даеш, // Родны край — маіх дум, маіх сноў прыцягненне». Любоў да Радзімы і каханне да жанчыны розныя, але ў многім і падобныя, таму што ўрокі гэтых пачуццяў дае само жыццё.

Змешчаны ў зборніку «Мая надзея» цэлы раздзел літаратурных пародый «Чорны трохкутнік, або Прыколы ад Міколы» таксама мае права на існаванне, бо М. Шабовіч — выдатны парадыст. Пародыі — гэта цэлы свет паэта, і свет гэты зусім іншы, чым яго інтымная лірыка, свет, багаты на гумар, іронію. Але трэба прызнаць, што Мікола Шабовіч найперш паэт-лірык, і не проста лірык, а лірык ад Бога. Не выпадкова вершы пра каханне займаюць асноўнае месца і ў яго новай кнізе, у гэтым прызначэнне паэта, і не адно пакаленне, як і мы, будучы чытаць яго радкі і судакранацца з іх філасофіяй: «Гэта снег чараваў // Ці тваё спакушальнае цела? // Я ледзь-ледзь паспяваў // Запісаць, што сказаць ты хацела...»

Вершы Міколы Шабовіча — вобразныя, насычаныя эпітэтамі, аздобленыя метафарами, якія, як россып яркіх рознакаляровых самацветаў, упрыгожваюць мастацкую тканіну кнігі, робяць яе жывой і пластычнай. Філолаг па адукацыі, М. Шабовіч старанна вывярае кожную фразу, таму мова яго твораў вытанчаная, пазбаўленая лішніх, выпадковых слоў. Калі друкуюцца новыя вершы М. Шабовіча, то прыхільнікі яго паэзіі лёгка пазнаюць іх нават без аўтарскага абзначэння, бо яго радкі маюць унутраную рытміку, эмацыянальную сілу, сваё гучанне і нешта такое няўлоўнае, што належыць і Амуру, і Афрадыце адначасова, што адрознівае творы гэтага паэта ад іншых.

Што ж мы знаходзім у вершах Міколы Шабовіча? Яго новы зборнік змяшчае некалькі нізак вершаў, якія прысвечаны розным жанчынам, але ці рэальныя яны, мы аб гэтым можам толькі здагадацца. Паэт апісвае каханне свайго лірычнага героя, і палітра эмоцый і пачуццяў яго шматколерная. Жанчыны паказаны розныя, але ўсе яны пяшчотныя, прыгожыя, спагадлівыя, вобразы іх павольна перацякаюць з аднаго вершаванага цыкла ў другі. Яго гераіні імкнуцца да ідэалу жанчыны, яе дасканаласці, жаноцкасці, гарманічнасці ўнутранага свету і знешняй прываблівасці. Бліжэй да ісціны будзе тое, што каханая героя — гэта яго мроя, якую аўтар «лепіць» словамі, паэтычным увасабленнем, як Пігмаліён стварыў сваю Галатэю з мармуру, а потым пакахаў яе і ажывіў сваім каханнем. Радкі паэта напоўнены вялікім сэнсам, разам з новым каханнем ідзе абнаўленне чалавека. Сутнасць кахання, яго інтымны Сусвет — у адданасці, у жаданні даць шчасце каханай нават праз асабістую ахвярнасць:

Як на цябе, я, мабыць, не глядзеў
Шчэ ні на кога — толькі на ікону.
Спатканая сягоння неспадзеў,
Ты не мая, але мая да скону.

Вобраз каханай — найчасцей рэальны: яна і Ненаглядка, і Джынсава князёўна, і Рыжая Алёна, і «сумная панна Вабнасць», і «мілая панна Восень». Паэт надзяляе сваіх гераінь прыгожымі эпітэтамі і параўнаннямі: «бялявая Лясоўна», «Зямля і Неба берагіня», «задумлівая пані», «мая царэўна, дзён маіх вясна», «высокага неба абранніца», «сатканая з лагоды», «рыжавокая багіня», «пяшчотнавокая князёўна», «царыца самых смелых мар», «царэўна Несмяяна», «увасабленне чысціні», «праменьчык сонечнага лета», «санцакрылы матылёк».

Чароўныя рысы каханай апеты ў розных вершах: «тонкага стану зграбнасць», «рук ласкавых трапятанне», «пяшчотных рук спагадлівае сола», «валасоў

неўтаймоўны пажар», «позірк светла-легкакрылы», «позірк лёгкаэратычны», «ласкавы позірк, вуснаў шчабятанне». Многа ўвагі паэт надае вачам сваіх гераінь, бо «Вочы ж могуць забіць напавал // Пачуццёва-лірычных паэтаў...»: «Ты й сама — як паэма вачэй», «твае вочы — два возеры Ласкі», «спакусных вачэй каралеўства», «сумнавокі позірк», «у вачэй невымоўнай журбе», «зьялёна-чысты спеў вачэй», «дарыў цяпло вачэй наіў», «вочы праменяцца ласкай».

У вершах усё невыпадкова, у тым ліку і колер. Такім лёгкім і няўлоўным эпітэтам: «і нарэшце цябе я спаткаў — апельсінава-дзьмухаўцовую» — можна ахарактарызаваць юную асобу, прыгажуню, фотамадэль, якой паэт гатовы «верш-малітву складаць аж да раніцы». Чырвоны колер — колер сексуальнасці, не дарэмна ён прысутнічае ў многіх вершах як любімы колер жанчыны: «...Хаця чырвоны — колер твой. // Ён і на вуснах палымнее, // І на сукенцы агнявой»; «пунсова-чорны — колер жарсці твой». Чырвоны колер хвалюе, узбуджае, гэта полымя моцнага кахання, але аўтару не здарджае пачуццё меры, нідзе ў вершах не сустрэнеш адкрытых інтымных сцэн, толькі спакуса прысутнічае паўсюль: «Ты плюшчыш вочкі, ты сама спакуса...»

Таксама нямала ў творах і казачнага, у тым ліку і ў верлібрах:

Табе не здаецца,
Што мы прыдумалі
Адно аднаго,
Калі зразумелі,
Што па адным —
Ужо немагчыма?
Можа,
Не скончыцца
Казка...

Гераіні — Лясоўна, Фея, Чараўніца — таксама з разраду казачных, а нізка вершаў «Лясная німфа» — казачны міф цалкам. Гэты раздзел прысвечаны непазбыўнай мары мужчыны аб Спрадвечнай Жанчыне, Жанчыне, створанай Богам з рабра Адама з яе прыроднымі інстынктамі, інтуіцыяй. Гэта жанчына — мара, летуценне, цудоўны міраж:

Твой сум дажджынкаю сцякае
З дзівосна-русых валасоў.
Што, калі німфа ты лясная,
Дачка расхрыстаных лясоў?

Рэальна яна не можа існаваць, гэта казачны персанаж, пра які мы чытаем яшчэ ў дзіцячых казках. Такой яе малое і фантазія паэта, які між тым не адмаўляе ёй і ў зямным жыцці: «Казыча ветрык валасы. // Я знаю: німфа ты лясная. // Царыцай быць зямной красы / Табе нішто не замінае». І далей: «У люстэрку зімы — ты ў журбе, // Ды ў паставе — ні кропелькі лішняга. // Быць зямною ці лёгка табе, // Падудаднай адно што Ёсвышнмяму?» Паэт любуецца жаночай дасканаласцю і робіць ён гэта па-майстэрску:

Я п'ю тваю зямную прыгажосць,
Хаця яна бадай што незямная.
Цябе свавольнік-вечер распранае,
Ці ты сама усім вятрам на злосць
Падносіш свету і плячэй авальнасць,
І журавінкі спелыя грудзей
І ўсё-ткі, не пакінуўшы надзей,
Вяртаешся ў забытую астральнасць.

Колькі герайн прайшло перад нашымі вачыма! Каханне паўставала то ўзнёслым і ўзаемным, то расстайна-самотным, але паэтычныя фарбы заставаліся светлымі. І ўсё ж адна ракавая жанчына прысутнічае на старонках кнігі. Развітанне з ёй цяжкім каменем лягло на сэрца лірычнага героя, ён востра перажывае разрыў адносін з каханым чалавекам:

Болей такую мне ці спаткаць?
Так ці шанцуе двойчы?
Дзе мне сягоння цябе шукаць,
Ведае толькі Ойча.

Метафарычны вобраз чаек, якія мітусліва лятаюць, рэзкія ўзмахі іх крылаў, гартанны крык, падобны на плач, паказвае адчай і самоту героя, які паляцеў бы ўслед за любай, але толькі і можа прамовіць: «Чайкі, пакінутыя табой, // Бела-адчайна просяць, // Каб узяла ты і іх з сабой // У небаглядную просінь...». Герой яшчэ спадзяецца, што ўсё можна вярнуць назад, разлічвае, што любая не паспела забыць яго: «Хіба забыць паспела // Ты пра хвіліны тыя, // Як я табе нясмела // Словы казаў святыя?» Але час ідзе, а каханне вярнуць немагчыма: «Хачу на Нёман, да дубоў тваіх, // Дзе нам не быць ніколі удваіх...». Розумам гэта можна зразумець, але толькі не сэрцам: «А ты ж са мной у кожным сне, // І я надзеямі распяты, // Нібы ў стаўпецкай старане // Твой верны птах, твой птах крылаты...».

Не можа Мікола Шабовіч не пісаць санетаў, якія могуць найбольш ярка адлюстраваць гармонію двух закаханых сэрцаў: «Ты для мяне — шчаслівых мар палёт, // Глыток вады ў засушную спякоту». Асабліва пяшчотнае і ўзнёслае каханне «цвіце» ў вянку санетаў «Пакуль світае неба цішынёю...», дзе паэт прамаўляе вобразамі і малюнкамі. Рамонак — гэтае жоўтае сонейка ў бялюткай кароне, сімвал чысціні і «светлай дабрыні» — уплятаецца аўтарам у палатно немудрагелістага сюжэта, у аснове якога ляжыць простая гісторыя кахання Яго і Яе: «Спатканняў нашых велічныя ночы, // Салодкіх вуснаў малады палон...». Апавед вядзецца з пункту гледжання ўжо немаладога героя, які ўспамінае былыя сустрэчы на белаі рамонкавай паляне: «Сутонь была, ды ў месяца агнях // Свяцілася рамонкавае мора». Прайшлі гады: «...Як два рамонкі ў вечаровым полі, — // Так у вянок сплятаюцца гады...». Сваіх пачуццяў мы не збераглі», — піша паэт, але герою хочацца зноў і зноў вяртацца ў сваю маладосць, у «краіну дзіўных сноў», «дзе светлых зор рамонкавыя вочы». Нягледзячы на горыч ад таго, што не збылося, успаміны пра былое каханне не напружваюць чытача, яму лёгка і спакойна, таму што гэтыя ўспаміны светлыя, таму што не пакідае надзея на шчаслівую сустрэчу героя з каханай свайго юнацтва: «Яшчэ аднойчы стрэнуцца сляды // На той дарозе, дзе бягуць гады, // Пакуль світае неба цішынёю».

Нізка вершаў «Дзякуй, што ты вярнулася» тэматычна не адрозніваецца ад астатніх, але там змешчаны верш, які не толькі нельга абысці ўвагай, але і хочацца паставіць яго асобна і вышэй за іншыя. Верш гэты невялікі па аб'ёме, але па сіле ўздзеяння на чытача, па ўспрыманні ўнутранага свету закаханых людзей, па жыццесцярджалым пафасе падобны на святая святых інтымнай паэзіі — верш А. С. Пушкіна «Я помню чудное мгновенье». Ён аваяны арэолам духоўнасці, нават спрадвечнасці. Верш гэты — гімн каханню. Чытайце яго — і вам не спатрэбяцца дадатковыя тлумачэнні:

Ёсць два словы, займеннікі два,
Што ратоўча гучаць з немаы
І якім падуладна трава,
Лесу гонкага шолах густы.

Ёсць два словы, займеннікі два —
Я і Ты.

Тыя словы абудзяць сінец,
Тыя словы народзяць зару,
Разарвуць цемру ночы, як меч,
Сонца ўздымуць увысь-угару.

І тады заблішчыць сінява,
Загарацца ад промняў лісты...
Ёсць два словы, займеннікі два —
Я і Ты.

Некаму можа падацца, што вялікая колькасць гераінь — гэта адмоўная рыса творчасці М. Шабовіча, але па сутнасці гэта яе адметнасць, унікальнасць у разнастайнасці. Ці многа набярэцца прыкладаў у сусветнай літаратуры, калі праз усю творчасць паэта праходзіць не абагульняльны вобраз Незнаёмкі, Ненаглядкі, Чароўнай Дамы, а рэальная асоба — Беатрычэ ці Лаура? Як адзначыў Дж. Байран, што калі б Лаура была жонкай Пятраркі, то наўрад ці ён стаў бы пісаць ёй санеты ўсё жыццё.

Не сакрэт, што інтымная лірыка — найперш жаночае чытанне, яна больш адпавядае Космасу душы жанчыны, душы, якая імкнецца да прыгожага і знаходзіцца заўжды ў пошуку прыгажосці. Інтымную лірыку менш за ўсё хочацца аналізаваць, яе прыемна чытаць, перачытваць, зайздросціць тым жанчынам, якім былі прысвечаны вершы: «Табе такія вершы прысвячалі, // Што ўпрыгажэннем стануць хрэстаматый». Інтымная лірыка — гэта суцэльнае, тыя лекі, што гоцяць сардэчныя раны, адганяюць смутак, хваляванне, трывогу, навяваюць светлыя мары аб сваім шчасці.

Інтымная лірыка Міколы Шабовіча ў кантэксце яго новай кнігі «Мая надзея» — гэта дзіўны свет чалавечых пачуццяў, гэта жыццё, адлюстраванае рамантычнымі вобразами. Чаму так многа рамантыкі ў вершах паэта? А таму, што гэта і ёсць сэнс кахання, а рэальны свет закаханых людзей яшчэ больш рамантычны, чым мяркуюць летуценнікі і паэты.

